

„Nehezen viselem, ha korlátok közé akarnak szorítani”

Interjú Fátyol Herminával

Fátyol Hermina nem színésznőnek készült, mégis évtizedes színházi múlt és harmincnégy filmszerep áll mögötte, tizennyolc filmnek pedig casting directora volt. Józsefvárosból indult, otthona a nagyvilág, de mindig szívesen tér vissza. Híres magyar cigányzenész családban született, **Kalla Éva** és **Fátyol Tivadar** gyermekeként. Művészek közt nőtt fel, a roma identitás olyan, mára történelmi személyiségei, mint **Choli Daróczy József** író vagy **Szentandrassy István** festőművész családi barátok voltak.

– Milyen útravalót kapott az élethez?

– A szüleink soha nem erőltettek ránk semmit. Én zongorázni akartam, *Kamilla* húgom csellózni, és amikor abba akartuk hagyni, abba hagytuk. Szentandrassy Istvánra nem csak közeli barátként, mesterként is tekintettünk. Tanultam tőle művészetről, életéről, de humort, könnyedséget, törődést is. Egyszer egy mesterkurzusára is elhívott minket, nem mintha festőművészek lettünk volna, csak hogy tanuljunk a többiektől meg tőle. Élete végéig szinte napi kapcsolatban voltunk. Az édesapámra azonban nem mint művészemberre gondolok, a szüleimre úgy tekintettem, mint minden gyerek, hogy ők a legcsodálatosabbak a világon.

– Balázs Zoltán rendező a *Maladype Színház* alapítása kapcsán mondta: „az élet elem sodorta őket, a Fátyol lányok voltak az elsők, Fátyol Tivadar csodálatos tehetségű lányai”. Akart színésznő lenni?

– A szerb származású Dragan Ristić alapított Budapesten egy roma nyelvű színházat, a második előadás rendezésére kérte fel Balázs Zoltát, aki meghívott, hogy csatlakozzam hozzájuk. Később a húgomat, Kamillát is meghívta, a második közös előadás után alakultunk társulattá. De nem kívántam színész lenni, tudtam, hogy nem szeretnék a Színművészeti Főiskolára járni, nem is jelentkeztem oda, bár az egyetem éveim alatt is végig játszottam a *Maladype*-ben, amikor a *Bárkában*, majd a *Thália Színházban* volt a bázisunk.

– Akkor a látszat ellenére mégsem olyan egyenes ez a pálya?

– A Fazekasba jártam általánosba, de az a reál fókuszú iskola nem nekem való volt. Voltunk páran deviánsok, akikből művész lett, mint az énekes *Torres Dani*, s nem orvos, ügyvéd vagy matematikus, mint általában a többiekből. Egyébként sem szerettem iskolába járni, gimnáziumba sem. Az *Anna Frankba* jártam a *Bérekocsis* (ma *Scheiber Sándor*) utcába. A szüleim azért írtak be a zsidó gimnáziumba, mert közel volt és biztonságos közegnek gondolták. Szerettem az osztálytársaimat, jó volt a légkör, de nem nagyon jártam be, ki is rúgtak.

– Ez a rakoncátlanság miből fakad?

– A mai napig nehezen viselem, ha azt érzem, keretek és szabályok közé akarnak szorítani, hogy azt akarják, ugyanolyan legyek, mint mindenki más. Emlékszem, általános iskolában kötelező volt az a ronda műanyag kék köpeny. Ettől elsősként annyira befeszültem, hogy egyszerűen nem bírtam fölvenni, nem tudtam így besorolódni. Végül az édesanyámnak megengedték, hogy varrasson nekem saját köpenyt. Vászonból volt, piros szalag a szélén, más volt, mint a többi. Én ettől éreztem magam önazonosnak, amit persze nem néztek jó szemmel a többiek. Ez a történet eléggé szimbolizálja a lelkületemet.

Mile Máté felvétele

Ahol be akarnak skatulyázni, szabályok közé szorítani, olyat akarunk velem csináltatni, amit nem szeretnék, onnan menekülök. Nem szeretem az egyformaságot, a hétköznapiságot sem a magánéletben, sem a munkában.

– *De miért éppen arab szakra jelentkezett?*

– A harmadik gimnáziumi év végén adtak nekünk egy papírt, hogy töltsük ki, hova akarunk jelentkezni egyetemre. Én mondtam, hogy nem tudom, de azt mondták, valamit muszáj beírni. Dacból kiválasztottam az első dolgot a listán, és beírtam az arab szakot. Aztán véletlenül összefutottam egy általános iskolai osztálytársammal, aki mesélte, hogy a nővére barátja arab szakra jár, ez megragadt bennem, és utánanéztem, hogyan is lehet oda bekerülni. Megtetszett, elkezdtem készülni rá, mert egy év előtanulás szükséges volt, alapszinten kellett tudni arabul. Végül felvettek.

– *Mit kapott az arab tanulmányoktól?*

– Az arab kapcsán kezdtem el utazni. *Damaszkuszban* éltem egy évig, ott találkoztam a férjemmel is, aki közel-keleti tanulmányokat végzett Berlinben. Az a szíriai csapat, akikkel ott megismerkedtem, azóta is a legközelebbi barátaim része. Az arab nem múlt el az életemből, mert a férjemnek, *Máté* Bencének is, aki dokumentumfilm-rendező, ez a szakterülete. Bejártuk a Közel-Keletet, éltünk Egyiptomban is két évet. Nagyon sokat ad az emberhez, ha minél több kultúrával találkozik és ismerkedik meg közvetlen közelről, első kézből kap információt.

– *Hogyan lett a filmezés meghatározó az életében?*

– A maladypés időkben kezdtek hívni filmekbe és kisebb projektekbe itthon. Amikor eljöttem a társulattól és *Berlinbe* költöztem, azt gondoltam, nem fogok többet játszani, még elég fiatal vagyok, hogy kitalálhassam, mit fogok csinálni.

A Tháliában ismertem meg az olasz vendégrendezőt, *Claudio Collovát*, akivel fantasztikus élmény volt dolgozni, a próbák alatt barátok is lettünk. Amikor megtudta, hogy eljöttem a Maladypéből, rögtön meghívott *Palermóba* az előadásában játszani. Aztán ott ragadtunk egy jó fél évre, egy filmet is forgattunk. Visszatérve Berlinbe az ottani főiskolások hívtak diplomafilmekbe játszani, egy német filmnek pedig a főszereplője voltam. Aztán az egyik dolog jött a másik után, mint ahogy az lenni szokott. A filmezés sokkal kötetlenebb, csak egy bizonyos időszakra szól, míg a színház helyhez kötött, egy próbaidőszak legalább hat hét, plusz a havi előadások, az én életmódom mellett ez nem lehetséges.

– *Az utóbbi években nagy nemzetközi produkciókban is szerepel. Játszott a Brutalistában, legutóbb pedig Nemes Jeles László Árva című filmjében. A filmes adatbázis szerint eddig harmincnégy filmben volt szereplő.*

– Szívesen játszom, ha valami tényleg érdekel. Nem kapok sok ajánlatot, és megválogatom, mit vállalok el. Amire eredetileg a Brutalistába hívtak, nem passzolt hozzám. Mondtam is a casting direktornak, főleg ezzel próbálkozni. Ha viszont azért hív, hogy legyen elég anyag, amit meg tud mutatni a rendezőnek, szívesen megcsinálom a castingot, hogy kisegítsem őt, de nyilván nem fogom megkapni a szerepet, mert nem nekem való. Ebben igazam is lett, viszont amit csináltam, megtetszett a rendezőnek, úgyhogy írt egy picit szerepet nekem, ez lett a *Madame*, aki még csak nem is mellékszereplő. Egy jelenetem van a filmben *Adrien Brodyval*, egy pármondatos dialóg.

Nemes Jeles László előző filmjébe, a *Napszálltába* is kaptam egy szerepet, de ez akkor más munkákkal ütközött, és végül nem tudtam velük forgatni. Az *Árvába* négy-ötökörös, sok hónapos castingon választották ki a casting directorral, *Zsabezinkij Évával* a szereplőket. Az *Árva*

egyébként – mint László minden filmje – Magyarországon forgott, de a Brutalistát is nagy részben itt vették fel. Mindkettőt józsefvárosi helyszíneken is.

– *Józsefvárossal milyen a viszonya?*

– Nosztalgikus. Mindig is szerettem, főleg a Mátyás tér, Magdolna utca, József utca, Baross utca környékét, a Rákóczi teret. De hát lakunk a Práter utcában, a Vasas köznél is. A Mária utcában születtem. Minél idősebb vagyok, annál kedvesebb nekem, szeretek idejárni az anyukámhoz, s amikor egyedül vagyok itthon, sokszor nála alszom. Szeretek ott felébredni, s lemenni a Gutenberg térre kávézni.

– *Jó ideje filmcsinálóként is jelen van a szakmában. Az adatbázis szerint tizennyolc filmnek volt már casting directora – szereplőválogatója, szereposztó rendezője, aki a színészek kiválasztásáért felel –, de producerként és íróként is dolgozott.*

– Igazából színészként semmiben nem éreztem fantasztikusan magam. De nagyon szeretek például a *Buharov* testvérekkel dolgozni, mert színészként az a szabadság, ahogy ők léteznek, nekem nagyon fekszik. A casting directorságot érzem leginkább a hivatásomnak. Németországban kezdtem el, itthon is dolgoztam pár magyar és sok nemzetközi filmen. Rövid idő alatt értem el sikereket ebben, nem is tudom, hogyan mondjam szépen, hogy ne tűnjek nagyképűnek. Független casting directorként a világ minden pontján dolgozom. Most jelöltek a Semiramis – Excellencing in Casting díjra egy dán film castingjáért, s ha nem is én vagyok az esélyes, ez önmagában is kitüntetés. Eleinte csináltam reklámot, amerikai filmet, netflixes sorozatot, HBO-s filmet, de igazán európai művészfilmet szeretek csinálni. Gyakran a korai fázisban ott vagyok a rendező mellett, akár már az írásnál is együtt dolgozunk és ötletelünk a karaktereken. Emlékezetes munka volt ilyen szempontból a *Fekete pont*. Még nem volt meg a teljes forgatókönyv, amikor elkezdtünk *Szimler* Bálint rendezővel dolgozni és potenciális szereplőket meghívni a stúdióba castingra. Bálintot nagyon inspirálták ezek a tapasztalatok. A casting helyzetekből bontakozott ki egy csomó dolog, és azokra az emberekre írta a szerepeket, akiknél egyértelmű volt, hogy szeretnék velük dolgozni.

A *Blue Heron* című kanadai film az egyik utolsó munkám, ami elég nagyot megy, minden fesztiválon sorra nyeri a díjakat. De idén dolgoztam casting directorként Ruben Östlunddal is egy nagyszabású produkción (*The Entertainment System Is Down*), ő a *Lavina* és az *A négyzet* rendezője. Magyarországon *Horvát* Lili szintén nemzetközi filmjét castingoltam, amerikai, német, balkáni és magyar szereplőkkel. Legközelebb *Mundruczó* Kornél új filmjén dolgozok majd. Ez szintén nemzetközi casting, főleg grúz és örmény szereplők lesznek, de remélem, magyarokat is tudok majd delegálni.

Bányay Géza

jozsefvarosujzag.hu